

MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA TARIXIY XOTIRANING TIKLANISHI

Xudoyorov Fayzullo Bozorovich

*Termiz davlat muhandislik va
agrotexnologiyalar universiteti akademik
litseyi tarix fani o'qituvchisi*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida tarixiy xotirani tiklash borasida amalga oshirilgan islohotlar, tarixiy adolatni qaror toptirish, buyuk ajdodlar merosini qayta o'rganish, qatag'on qurbonlari xotirasini abadiylashtirish hamda madaniy meros obyektlarini asrash masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tarixiy xotiraning jamiyat taraqqiyoti va yoshlar tarbiyasidagi o'rni statistik ma'lumotlar asosida yoritilgan.

Kalit so'zlar: tarixiy xotira, milliy o'zlik, ma'naviyat, qatag'on qurbonlari, madaniy meros, Amir Temur, mustaqillik, tarixiy ong.

RESTORATION OF HISTORICAL MEMORY IN UZBEKISTAN DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE

ABSTRACT

The article analyzes the reforms carried out in Uzbekistan during the years of independence to restore historical memory, establish historical justice, study the heritage of great ancestors, perpetuate the memory of repression victims and

preserve cultural heritage. The importance of historical memory in social development and youth education is highlighted on the basis of statistical data.

Keywords: historical memory, national identity, spirituality, victims of repression, cultural heritage, Amir Temur, independence, historical consciousness.

KIRISH

Tarixiy xotira millatning ma'naviy qiyofasini belgilovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Har bir xalq o'z tarixini qanchalik chuqur bilsa, uning kelajak taraqqiyoti uchun shunchalik mustahkam poydevor yaratiladi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng tarixiy haqiqatni tiklash, xalqimizning boy ilmiy va madaniy merosini o'rganish hamda yosh avlodga yetkazish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Sovet mafkurasi hukmronligi davrida tariximizning ko'plab sahifalari bir tomonlama talqin qilindi. Milliy davlatchilik tarixiga oid ma'lumotlar cheklab qo'yildi, ko'plab tarixiy shaxslar faoliyatiga noxolis baho berildi. Mustaqillik esa tarixni qayta ko'rib chiqish va tarixiy adolatni tiklash imkoniyatini yaratdi.

TARIXIY XOTIRANI TIKLASHNING NAZARIY ASOSLARI

Tarixiy xotira – bu xalqning o'z o'tmishi haqidagi tasavvurlari, tarixiy tajribasi va ma'naviy merosining avloddan-avlodga uzatilishidir. Tarixiy xotira milliy o'zlikni anglashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Birinchi Prezident Islom Karimov ta'kidlaganidek, “Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q”. Ushbu g'oya mustaqillik davrida olib borilgan ma'naviy siyosatning metodologik asosini tashkil etdi.

Tarixiy xotirani tiklash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirildi:

- tarixiy shaxslar merosini qayta o'rganish;
- milliy davlatchilik tarixini tadqiq etish;

- qatag'on qurbonlari xotirasini tiklash;
- madaniy meros obyektlarini asrash;
- yoshlar orasida tarixiy tafakkurni rivojlantirish.

BUYUK AJDODLAR MEROSINING QAYTA TIKLANISHI

Mustaqillik yillarida Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy, Bobur, Imom Buxoriy, Imom Moturidiy kabi buyuk allomalarning ilmiy merosi chuqur o'rganildi.

1996-yilda Amir Temur tavalludining 660 yilligi xalqaro miqyosda nishonlandi. Toshkent shahrida Temuriylar tarixi davlat muzeyi tashkil etildi. Natijada Temuriylar davri tarixi bo'yicha yuzlab monografiyalar va ilmiy tadqiqotlar yaratildi.

1998-yilda Imom al-Buxoriy tavalludining 1225 yilligi keng nishonlandi. Samarqand viloyatida Imom Buxoriy yodgorlik majmuasi bunyod etildi.

2017-yildan keyin Imom Moturidiy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, Imom Buxoriy xalqaro ilmiy markazi va Islom sivilizatsiyasi markazi faoliyatining yo'lga qo'yilishi tarixiy merosni o'rganishda yangi bosqichni boshlab berdi.

QATAG'ON QURBONLARI XOTIRASINI TIKLASH

Tarixiy adolatni tiklashning eng muhim yo'nalishlaridan biri qatag'on qurbonlari xotirasini abadiylashtirish bo'ldi.

XX asrning 20–50-yillarida yuz minglab vatandoshlarimiz qatag'on siyosatining qurboniga aylandi. Tarixchilarning ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda 100 mingdan ortiq fuqaro qatag'on qilingan va 13 ming nafardan ziyod kishi otib tashlangan.

2001-yilda Toshkent shahrida "Shahidlar xotirasi" yodgorlik majmuasi va Qatag'on qurbonlari xotirasi davlat muzeyi tashkil etildi.

Har yili 31-avgust sanasi “Qatag‘on qurbonlarini yod etish kuni” sifatida nishonlanishi tarixiy xotirani tiklashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

MADANIY MEROS OBYEKTLARINI ASRASH VA RESTAVRATSIYA QILISH

Mustaqillik yillarida tarixiy obidalarni saqlash va tiklash bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirildi.

Bugungi kunda O‘zbekiston hududida 8 mingdan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud. Ularning katta qismi davlat muhofazasiga olingan.

Mustaqillik yillarida madaniy meros sohasidagi ayrim ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	1991-yil	2024-yil
Muzeylar soni	70 ga yaqin	130 dan ortiq
Madaniy meros obyektlari	4 mingdan ortiq	8 mingdan ortiq
UNESCO ro‘yxatidagi obyektlar	2 ta	5 dan ortiq
Restavratsiya qilingan obidalar	100 ga yaqin	1000 dan ortiq

Ko‘rinib turibdiki, mustaqillik yillarida madaniy merosni saqlash va rivojlantirishga qaratilgan ishlar sezilarli darajada kengaydi.

TARIXIY XOTIRA VA YOSHLAR TARBIYASI

Yosh avlodning ma’naviy kamolotida tarixiy xotira muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi. Shu sababli umumta’lim maktablari va oliy ta’lim muassasalarida O‘zbekiston tarixi fanini o‘qitish tizimi tubdan takomillashtirildi.

So‘nggi yillarda:

- “Yangi O‘zbekiston tarixi” konsepsiyasi ishlab chiqildi;
- tarix fanlari bo‘yicha yangi darsliklar yaratildi;
- muzey pedagogikasi amaliyoti joriy qilindi;
- “Vatanparvarlik oyligi” va “Ma’naviyat festivali” loyihalari yo‘lga qo‘yildi.

Sotsiologik tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, tarixiy obidalar va muzeylarga tashrif buyurgan yoshlarning milliy qadriyatlarga hurmati sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlangan.

YANGI O‘ZBEKISTONDA TARIXIY XOTIRA SIYOSATI

2017-yildan boshlab tarixiy xotirani tiklash ishlari yangi bosqichga ko‘tarildi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan tarixiy merosni chuqur o‘rganish va targ‘ib qilishga qaratilgan qator qarorlar qabul qilindi.

Xususan:

- Islom sivilizatsiyasi markazi qurilishi;
- Imom Buxoriy xalqaro ilmiy markazi faoliyatining kengaytirilishi;
- Jadidlar merosini o‘rganish bo‘yicha ilmiy dasturlar;
- Qatag‘on qurbonlari xotirasini abadiylashtirish komissiyasining tashkil etilishi tarixiy xotira siyosatini yangi bosqichga olib chiqdi.

XULOSA

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda tarixiy xotirani tiklash davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllandi. Natijada tarixiy adolat tiklandi, buyuk ajdodlarimiz merosi qayta o‘rganildi, qatag‘on qurbonlari nomlari oqlandi va madaniy meros obyektlari asrab-avaylandi.

Tarixiy xotiraning tiklanishi milliy o‘zlikni anglash, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish hamda yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Kelgusida ham ushbu yo‘nalishdagi tadqiqotlarni yanada kengaytirish dolzarb vazifa bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
4. O'zbekiston tarixi. Oliy ta'lim muassasalari uchun darslik. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
5. Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risidagi Qonun. – Toshkent, 2018.
6. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. – Toshkent, turli jildlar.
7. Rajabov Q. O'zbekistonning eng yangi tarixi. – Toshkent: Akademnashr, 2021.
8. Qatag'on qurbonlari xotirasi muzeyi materiallari. – Toshkent, 2024.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari to'plami. – Toshkent, 2017–2024.
10. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.